

Arkadiusz Artyszak¹
Katedra Agronomii
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Zmiany w produkcji cukru w Polsce na tle Unii Europejskiej w pierwszej dekadzie XXI wieku

Changes in sugar production in Poland and in the European Union in the first decade of the twenty-first century

Synopsis. W artykule przedstawiono najważniejsze zmiany, jakie zaszły w sektorze cukrowniczym w Polsce od 2001/2002 roku do 2010/2011 roku. W tym okresie produkcja cukru zmniejszyła się o 4,9%, liczba zakładów z 76 do 18, dobowy przerób o 57,2%, a liczba zatrudnionych podczas kampanii o 79,2%. Jednocześnie długość kampanii wydłużyła się o 106,1%.

Słowa kluczowe: produkcja cukru, Unia Europejska.

Abstract. The article presents the most important changes that have occurred in the sugar sector in Poland from 2001/2002 until 2010/2011. During this period, sugar production fell by 4.9%, the number of factories from 76 to 18, the daily processing by 57.2% and the number of employees during the campaign by 79.2%. At the same time the length of campaign has increased by 106.1%.

Key words: sugar production, European Union.

Wstęp

W pierwszej dekadzie XXI wieku w Unii Europejskiej wystąpiły znaczne zmiany na rynku cukru. Były one spowodowane dwoma ważnymi wydarzeniami: rozszerzeniem Unii Europejskiej o 10 krajów, w tym o Polskę, w 2004 roku oraz reformą rynku cukru w 2006 roku.

Celem artykułu jest przedstawienie zmian, jakie zaszły w ciągu 10 lat w polskiej branży cukrowniczej na tle Unii Europejskiej, a przede wszystkim czołowych producentów cukru, czyli Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii i wyciągnięcie wniosków co do przyszłości sektora.

Materiał i metoda badań

W pracy wykorzystano dane Europejskiego Związku Producentów Cukru (CEFS) oraz Stowarzyszenia Techników Cukrowników (STC). Ze względu na ograniczoną objętość artykułu porównano dane z roku gospodarczego 2001/2002 i 2010/2011, przyjmując za 100% rok 2001/2002. Wyniki obliczeń przedstawiono w tabelach.

¹ Dr inż., arkadiusz_artyszak@sggw.pl

Wyniki badań

Limitowanie produkcji cukru w Unii Europejskiej powoduje, że na tym rynku występuje sztuczna krzywa podaży. Produkcja cukru w pierwszej dekadzie XXI wieku wzrosła tylko we Francji i w Austrii, a w większości pozostałych krajów znacznie zmalała (tabela 1). W tabeli nie podano krajów, w których nie prowadzono produkcji cukru w roku 2001/2002 (Cypr, Estonia, Luksemburg i Malta). W analizowanym okresie w Irlandii, Portugalii, na Łotwie i Słowenii oraz w Bułgarii w ogóle zaprzestano produkcji cukru. W Bułgarii miejsce cukru zajęła izoglukoza. Ograniczenie produkcji w Polsce o 4,9% może wydawać się nieznaczne, ale rok 2001 był wyjątkowo niesprzyjającym pod względem warunków pogodowych dla uprawy buraków cukrowych. Warunki te spowodowały, że średnie plony korzeni (35,8 t/ha), zawartość cukru (15,9%) oraz plon cukru (5,3 t/ha) były w 2001 roku najmniejsze w okresie 2001-2010 [Artyszak 2012]. Średnio w latach 2003/2004–2005/2006 produkowano w Polsce 2000287 t cukru [CEFS... 2011]. Porównując produkcję cukru w roku 2010/2011 do średniej z okresu 2003/2004–2005/2006 można stwierdzić, że uległa ona obniżeniu o 26,8%.

Głównym celem reformy rynku cukru, która zaczęła obowiązywać 1 lipca 2006 roku, było ograniczenie o 1/3, czyli o 6 mln t, produkcji cukru w całej UE [Rozporządzenia Rady... 2006a, 2006b, 2006c]. Do tego celu wykorzystano przede wszystkim trzy mechanizmy: zmniejszenie minimalnych cen cukru (z 631,9 euro/t w latach 2006/2007 i 2007/2008 do 404,4 euro/t od roku 2009/2010), wprowadzenie premii za rezygnację z produkcji i sprzedaż limitu do Funduszu Restrukturyzacyjnego (od 730 euro/t w roku 2006/2007 do 520 euro/t w roku 2009/2010) oraz ograniczenie cen minimalnych buraków cukrowych (z 45,74 euro/t w 2005 roku do 26,29 euro/t w 2009 roku) [Rozporządzenia Rady... 2006a, 2006c].

W roku 2006/2007 tylko 5 krajów (Włochy, Irlandia, Hiszpania, Szwecja i Portugalia) sprzedało łącznie 1,5 mln t limitu produkcyjnego do Funduszu Restrukturyzacyjnego. W następnym roku (2007/2008) prawa do produkcji 0,7 mln t cukru zrzekło się 10 krajów (Grecja, Węgry, Czechy, Słowacja, Łotwa, Finlandia, Słowenia, Włochy, Hiszpania i Portugalia). Na sprzedaż limitów nie zdecydował się żaden z największych producentów cukru w UE, w tym Polska [Artyszak 2007a; Stan... 2008]. Do zakończenia reformy należało ograniczyć produkcję w UE o 3,8 mln t. Przemysł cukrowniczy wywierał bardzo silne naciski na Komisję Europejską, aby zwiększyła wysokości premii za zrzeczenie się prawa do produkcji cukru [Klimczuk 2007].

W pierwszym roku reformy główne jej koszty ponosi plantatorzy. Według szacunków Artyszaka [2006] wielkość nadwyżki bezpośredniej w produkcji buraka cukrowego miała zmniejszyć się w 2006 roku, w zależności od wysokości plonów korzeni, od 21 do 27% w stosunku do roku 2005. W 2007 roku obniżka ta powinna wynosić 25-33%, w 2008 roku 26-34% i w 2009 roku 28-36%. Rzeczywistość była jednak bardziej pesymistyczna niż te prognozy, bo nadwyżka bezpośrednia w 2006 roku zmalała o 37% w stosunku do 2005 roku [Artyszak 2007b]. Wartość nadwyżki bezpośredniej w uprawie buraków cukrowych w 2007 roku zmniejszyła się o 51,8%, a w 2008 roku o 55,6% w stosunku do 2006 roku [Artyszak 2009]. Ze względu na drastyczne pogorszenie opłacalności produkcji wielu plantatorów pod koniec 2007 roku zrzekło się prawa do uprawy buraków cukrowych [Artyszak 2008]. W podjęciu takiej decyzji pomogło wprowadzenie przez Komisję Europejską dodatkowej rekompensaty dla plantatorów rezygnujących z prawa do uprawy buraków cukrowych na rok 2008/2009 w kwocie 237,5 euro za t cukru [Rozporządzenie

Rady... 2007b]. Zdecydowano także o zmniejszeniu limitów produkcji cukru dla krajów, które niedostatecznie zmniejszyły swoją produkcję w ramach reformy, w tym dla Polski, w zamian za pomoc restrukturyzacyjną [Rozporządzenie Rady... 2007b]. Łącznie w Polsce producenci cukru w roku 2008/2009 zrzekli się prawa do produkcji 366,8 tys. t cukru [Artyszak i Kucińska 2008]. Od roku 2008/2009 limit produkcji cukru wynosi dla Polski 1405608,1 t [Rozporządzenie Komisji... 2008]. Jest to o około 200 tys. mniej niż wynosi krajowe zapotrzebowanie na cukier, co sprawia, że konieczny jest jego import [Artyszak 2008, Artyszak i Kucińska 2008, Artyszak 2010].

Ograniczenie produkcji cukru w Unii Europejskiej w roku 2008/2009 zbiegało się w czasie ze zmniejszeniem produkcji u największych producentów cukru na świecie, co doprowadziło do gwałtownego wzrostu cen cukru w 2009 roku [Nolte i Grethe 2010].

Tabela 1. Zmiany produkcji cukru w UE w roku 2001/2002 i 2010/2011, t/rok

Table 1. Changes in sugar production in the EU in 2001/2002 and 2010/2011, t/rok

Kraj	Produkcja w roku		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	399 795	444 264	+11,1
Belgia	839 589	686 595	-18,2
Bułgaria	b.d.	0	-100,0
Czechy	498 904	432 755	-13,3
Dania	478 623	374 000	-21,9
Finlandia	146 148	80 000	-45,3
Francja	3 644 700	4 257 418	+16,8
Grecja	314 337	77 182	-75,4
Hiszpania	94 2000	528 000	-44,0
Irlandia	207 487	0	-100,0
Litwa	108 623	72 000	-33,7
Łotwa	b.d.	0	-100,0
Niderlandy	953 460	870 536	-8,7
Niemcy	3 702 844	3 442 683	-7,0
Polska	1 539 700	1 464 457	-4,9
Portugalia	54 883	0	-100,0
Rumunia	b.d.	123 664	-
Słowacja	176 191	13 9812	-20,6
Słowenia	b.d.	0	-100,0
Szwecja	401 965	315 000	-21,6
Węgry	425 229	110 500	-74,0
W. Brytania	1 222 980	994 790	-18,7
Włochy	1 283 577	554 530	-56,8

b.d. brak danych

Źródło: Raporty CEFS i STC [CEFS... 2011; Zbiorcze... 2012], obliczenia i opracowanie własne.

W Polsce proces restrukturyzacji sektora cukrowniczego przed wprowadzeniem reformy rynku cukru był zbyt powolny. Wielokrotnie odwlekano decyzje co do przyszłości cukrowni: czy sprzedać je zagranicznym inwestorom, czy też utworzyć Krajową Spółkę Cukrową S.A.? Efektem takich działań było stworzenie z pozostałych po sprzedaży zakładów podmiotu o ograniczonej wielkości. W 2009 roku Krajowa Spółka Cukrowa nie zdecydowała się także ubiegać o zakup największej i najnowocześniejszej w kraju cukrowni Glinojec, należącej wtedy do brytyjskiej spółki British Sugar Overseas. W rezultacie tego zaniechania zakład ten trafił do niemieckiego inwestora, spółki Pfeifer und Lange [Artyszak 2010].

Tabela 2. Cukrownie pracujące w roku 2001/2002 i 2010/2011, szt.

Table 2. Number of factories operating in 2001/2002 and 2010/2011, units

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	3	2	-33,3
Belgia	8	3	-62,5
Bułgaria	b.d.	0	-100,0
Czechy	13	7	-46,2
Dania	3	2	-33,3
Finlandia	2	1	-50,0
Francja	34	25	-26,5
Grecja	5	3	-40,0
Hiszpania	13	5	-61,5
Irlandia	2	0	-100,0
Litwa	4	2	-50,0
Łotwa	b.d.	0	-100,0
Niderlandy	5	2	-60,0
Niemcy	30	20	-33,3
Polska	76	18	-76,3
Portugalia	1	0	-100,0
Rumunia	b.d.	4	-
Słowacja	5	2	-60,0
Słowenia	b.d.	0	-100,0
Szwecja	2	1	-50,0
W. Brytania	7	4	-42,9
Węgry	7	1	-85,7
Włochy	20	4	-80,0

b.d. brak danych

Źródło: Raport CEFS i praca Chudoby [CEFS ... 2012, Chudoba 2005], obliczenia i opracowanie własne.

Na skutek przyspieszonej restrukturyzacji branży cukrowniczej, wymuszonej reformą rynku cukru, nastąpiło zmniejszenie liczby cukrowni w Polsce aż o 76,3% (tabela 2). Było to znacznie więcej niż u czołowych producentów cukru, czyli we Francji, Niemczech i Wielkiej Brytanii, gdzie liczba cukrowni została ograniczona o od 26,5 do 42,9%. Kraje te kilkanaście lat wcześniej przeprowadziły modernizację swojego sektora cukrowniczego. Jednocześnie zamykano przede wszystkim zakłady o mniejszej zdolności przerobowej (tabela 3). W Polsce w roku 2010/2011 dominowały zakłady o przerobie od 5 do 8 tys. t/dobę (10 szt.). Tylko po jednej cukrowni sklasyfikowano w przedziale 8-12 i 12-15 tys. t/dobę. Warto zwrócić uwagę, że zaden z krajów nie zamknął ani jednej cukrowni o

największej wydajności (ponad 15 tys. t/dobę), a we Francji nawet przybył jeden zakład. Fakty te świadczą o postępującej koncentracji produkcji.

Likwidację części cukrowni w Polsce można za zasadną, bo były to zakłady przestarzałe, o małym przerobie dobowym. Jednak wśród zamkniętych znalazły się cukrownie nowoczesne, w których poczyniono przed ich zamknięciem duże inwestycje kapitałowe, takiej jak cukrownia Lublin, Gosławice czy Łapy. Był to bezpośredni efekt zmniejszenia limitów produkcyjnych przez Komisję Europejską.

Następstwem ograniczenia wielkości produkcji cukru, a w mniejszym stopniu zmniejszenia liczby cukrowni, była redukcja wielkości dobowego przerobu buraków cukrowych (tabela 4). W Polsce od roku 2001/02 do roku 2010/11 zmniejszyła się ona o 60,4%, czyli znacznie bardziej niż we Francji (o 32,4%), w Niemczech (o 42,8%) czy w Wielkiej Brytanii (o 10,7%).

Tabela 3. Liczba cukrowni według wielkości przerobu w latach 2001/2002 i 2010/2011, szt.

Table 3. Number of sugar factories by the size of daily processing in 2001/2002 and 2010/2011, units

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
	< 5 tys. t/doba		
Czechy	11	5	-54,6
Francja	3	1	-66,7
Grecja	1	0	-100,0
Hiszpania	3	0	-100,0
Litwa	4	0	-100,0
Niemcy	2	1	-50,0
Polska	67	6	-91,0
Rumunia	b.d.	1	-
Słowacja	4	1	-75,0
Słowenia	7	0	-100,0
Węgry	2	0	-100,0
W. Brytania	2	0	-100,0
Włochy	1	0	-100,0
	5-8 tys. t/doba		
Belgia	3	0	-100,0
Czechy	2	1	-50,0
Finlandia	2	1	-50,0
Francja	5	3	-40,0
Grecja	4	2	-50,0
Hiszpania	2	1	-50,0
Litwa	0	1	-
Niemcy	7	6	-14,3
Polska	9	10	+11,1
Portugalia	1	0	-100,0
Słowacja	1	1	0,0
Węgry	4	1	-75,0
W. Brytania	1	0	-100,0
Włochy	2	0	-100,0

Tabela 3. c.d.

Table 3. continued

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
		8-12 tys. t/doba	
Austria	1	0	100,0
Belgia	3	2	-33,3
Dania	2	2	0,0
Francja	11	6	-45,5
Hiszpania	8	4	-50,0
Niderlandy	1	0	-100,0
Niemcy	11	3	-72,7
Polska	0	1	-
Słowacja	1	0	-100,0
Szwecja	1	0	-100,0
Węgry	1	0	-100,0
W. Brytania	2	2	0,0
Włochy	9	0	-100,0
		12-15 tys. t/doba	
Austria	2	2	0,0
Belgia	1	0	-100,0
Czechy	0	1	-
Dania	1	0	-100,0
Francja	5	3	-40,0
Niderlandy	2	0	-100,0
Niemcy	5	5	0,0
Polska	0	1	-
Słowacja	1	0	-100,0
W. Brytania	1	1	0,0
Włochy	9	4	-55,6
		>15 tys. t/doba	
Belgia	1	1	0,0
Francja	11	12	+9,1
Niderlandy	2	2	0,0
Niemcy	5	5	0,0
Szwecja	1	1	0,0
W. Brytania	1	1	0,0

Źródło: Raporty CEFS i STC [CEFS... 2011: Zbiornice... 2012], obliczenia i opracowanie własne.

Aby wykorzystać potencjał produkcyjny cukrowni poszukuje się innych, alternatywnych możliwości wykorzystania buraka cukrowego, jak na przykład surowca do produkcji bioetanolu [Reinbergr_2011]. Schwarz i in. [2009] szacują, że zapotrzebowanie na cukier w Unii Europejskiej zmniejszy się o 34,2%, z 18723 tys. t w latach 2003/2005 do 12310 tys. t w 2015/2017, w tym na cele spożywcze z 18707 tys. t do 11958 tys. t (-36,1%). Natomiast wzrośnie zapotrzebowanie na cukier wykorzystywany na cele energetyczne z 16 tys. t do 352 tys. t (+2100%).

Tabela 4. Dobowy przerób buraków cukrowych w latach 2001/2002 i 2010/2011, t/d

Table 4. Sugar beet tonnages processed daily in 2001/2002 and 2010/2011, t/d

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	36015	24566	-31,8
Belgia	79911	38031	-52,4
Czechy	41150	36100	-12,3
Dania	30555	20300	-33,6
Finlandia	13372	7400	-44,7
Francja	400000	270610	-32,4
Grecja	31171	15563	-50,1
Hiszpania	102000	29661	-70,9
Irlandia	16502	-	-
Litwa	11860	4700	-60,4
Niderlandy	73317	39944	-45,5
Niemcy	306335	175324	-42,8
Polska	230610	98610	-57,2
Portugalia	3407	-	-
Słowacja	16227	b.d.	-
Szwecja	24839	17700	-28,8
Węgry	46652	7212	-84,6
W. Brytania	55592	49669	-10,7
Włochy	154842	42263	-72,7

Źródło: Raport CEFS [CEFS... 2011], obliczenia i opracowanie własne.

Tabela 5. Średnia długość kampanii cukrowniczej w latach 2001/2002 i 2010/2011, dni/rok

Table 5. The average length of sugar campaign in 2001/2002 and 2010/2011, days/year

0	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	77,1	119,0	+54,3
Belgia	68,0	115,0	+69,1
Czechy	101,1	94,0	-7,0
Dania	101,0	112,0	+10,9
Finlandia	82,6	73,0	-11,6
Francja	73,0	102,0	+39,7
Grecja	96,0	56,0	-41,7
Hiszpania	71,0	118,0	+66,2
Irlandia	83,0	-	-
Litwa	74,0	104,0	+40,5
Niderlandy	83,0	126,0	+51,8
Niemcy	81,0	128,0	+58,0
Polska	48,8	100,6	+106,1
Portugalia	108,0	-	-
Słowacja	89,0	111,0	+24,7
Szwecja	106,0	109,0	+2,8
Węgry	69,4	117,0	+68,6
W. Brytania	152,0	151,0	-0,7
Włochy	64,0	84,0	+31,2

Źródło: Raport CEFS [CEFS... 2011], obliczenia i opracowanie własne.

Ograniczenie liczby cukrowni spowodowało wydłużenie kampanii cukrowniczej w większości krajów UE, w tym najbardziej w Polsce, bo aż o 106,1% (tabela 5). Za korzystne należy uznać prowadzenie przerobu surowca przez 100 dni, co uznawane jest za warunek konieczny do opłacalności produkcji cukru. Inne kraje mają jednak jeszcze dłuższą kampanię, a rekordzistą pod tym względem jest Wielka Brytania (151 dni). Pozwalają na to bardziej korzystne warunki klimatyczne niż w Polsce.

W okresie 10 lat nastąpiły także znaczne zmiany w zatrudnieniu w sektorze cukrowniczym (tabela 6). Liczba osób pracujących podczas kampanii (obejmująca także zatrudnionych na stałe) zmniejszyła się we wszystkich krajach, z wyjątkiem Finlandii. W Polsce, ze względu na brak danych z roku 2001/2002, dokonano porównania z rokiem 2003/2004. Zatrudnienie podczas kampanii zmniejszyło się w naszym kraju o 79,2%, gdy we Francji o 18,4%, w Niemczech o 37,9%, a w Wielkiej Brytanii o 11,4%. W wyniku reformy rynku cukru w całej Unii Europejskiej zwolniono 16,5 tys. pracowników z branży cukrowniczej [Zatrudnialność... 2010]. Fakt ten miał także niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy w Polsce, czego przykładem jest zamknięcie Cukrowni Łapy z Krajowej Spółki Cukrowej S.A.

Tabela 6. Zatrudnieni podczas kampanii w latach 2001/2002 i 2010/2011, osób

Table 6. Employment in sugar processing industry during the beet processing campaign in 2001/2002 and 2010/2011, person

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	1164	794	-31,8
Belgia	989	658	-33,5
Czechy	1760	1214	-31,0
Dania	903	600	-33,6
Finlandia	185	260	+40,5
Francja	8140	6645	-18,4
Grecja	2240	1350	-39,7
Hiszpania	3480	1490	-57,2
Irlandia	650	0	-100,0
Litwa	1781	300	-83,2
Niderlandy	1560	678	-56,5
Niemcy	7096	4408	-37,9
Polska	21948*	4570	-79,2
Portugalia	268	0	-100,0
Słowacja	1186	312	-73,7
Szwecja	895	490	-45,3
Węgry	1843	202	-89,0
W. Brytania	1408	1247	-11,4
Włochy	7600	1240	-83,7

*2003/2004

Źródło: Raport CEFS [CEFS... 2011], obliczenia i opracowanie własne.

Podsumowanie

Niewątpliwie wiele zmian, jakie zaszły w sektorze cukrowniczym w analizowanym okresie, można uważać za korzystne. Ekspertki uważają, że w wyniku reformy sektor

cukrowniczy w Unii Europejskiej, choć uległ zmniejszeniu, to jest bardziej konkurencyjny niż w przeszłości, a różnice w kosztach produkcji z innymi międzynarodowymi dostawcami zmniejszyły się znacznie [Pacheco 2012]. Jako głównych beneficjentów ograniczenia eksportu cukru z Unii Europejskiej na rynek światowy eksperci wskazują Brazylię i Tajlandię [Renwick i in. 2012].

Aby uzyskać i utrzymać konkurencyjność sektora cukrowniczego niezbędna jest bardzo mocna, jak w żadnym innym sektorze rolno-przemysłowym, współpraca pomiędzy plantatorami a cukrowniami [Pörksen 2012]. Wyzwaniem dla całej branży cukrowniczej pozostaje postępująca globalizacja [Budzyńska 2011].

W Polsce za korzystne należy uznać przede wszystkim zmniejszenie liczby zakładów, zatrudnienia w skali całej branży i wydłużenie kampanii. Najbardziej niekorzystną zmianą było zaś ograniczenie produkcji cukru wymuszone reformą rynku w 2006 roku. Obowiązująca od roku 2008/2009 wielkość limitu produkcji powoduje konieczność importu cukru.

Zmniejszenie zatrudnienia miało niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy, szczególnie w rejonach o wysokim bezrobociu, czego przykładem jest Cukrownia Łapy z Krajowej Spółki Cukrowej. Niektórzy pracownicy tej spółki rozpoczęli własną działalność, a część z nich świadczy usługi dla Krajowej Spółki Cukrowej. Niektórzy podjęli pracę w sektorze rolno-spożywczym lub budowlanym. Programem zwolnień monitorowanych w Krajowej Spółce Cukrowej w 2008 r. objęto trzy zakłady i 571 pracowników. 508 pracowników wzięło udział w szkoleniach zawodowych w celu nabycia nowych umiejętności i kwalifikacji, a 517 pracowników otrzymało wsparcie specjalistów podczas całego projektu. Otworzono 28 własnych przedsiębiorstw [Zatrudnialność ... 2010].

Przyszłość branży cukrowniczej w Polsce na początku 2013 roku jest niejasna. Nie zostały bowiem ustalone zasady regulacji rynku cukru w UE po roku 2014/2015. Kilka propozycji zmian jest dla Polski niekorzystnych. Bezwzględnie Polska nie może zgodzić się na zniesienie limitów produkcji cukru po 2014/2015 roku, za czym opowiada się kilka krajów (Wielka Brytania, Włochy, Holandia, Szwecja, Dania, Irlandia, Łotwa, Słowenia i Malta). Wg niektórych prognoz likwidacja limitów produkcyjnych w roku 2015/2016 spowoduje wzrost produkcji cukru w Unii Europejskiej z 13,3 do 15,5 mln t rocznie w roku 2019/2020, ale zwiększenie produkcji dotyczyć będzie 10 krajów, a obniżenie 9 [Nolte i in. 2012]. Wprowadzenie liberalizacji Wspólnej Polityki Rolnej i zniesienie wsparcia dla plantatorów buraka cukrowego mogą doprowadzić do całkowitego zaprzestania uprawy buraka cukrowego, nawet w takim kraju jak Niemcy [Deppermann i in. 2012].

Nie do przyjęcia jest także propozycja przydzielenia limitów dla producentów cukru, zamiast jak teraz do krajów. Ponieważ około 60% rynku cukru należy do trzech inwestorów niemieckich, łatwo wyobrazić sobie, że byłoby w stanie bardzo szybko przenieść produkcję do macierzystych zakładów w Niemczech, które obecnie nie są w stanie w pełni wykorzystać swoich możliwości produkcyjnych. Na rynku w Polsce pozostałaby tylko Krajowa Spółka Cukrowa, która ma w nim udział 39,1%. Oznacza to utratę pracy przez wielu pracowników cukrowni oraz brak możliwości uprawy buraka cukrowego przez plantatorów. Szacuje się, że w roku 2010/2011 ze spółką Südzucker współpracowało 7,6 tys. plantatorów, z koncernem Pfeifer & Langen 10,4 tys. i z firmą Nordzucker 3,2 tys. [Rynek ... 2011]. Polska nie może się także zgodzić na możliwość zawieszenia ceł na cukier sprowadzony spoza UE, bo produkcja cukru z buraków cukrowych nigdy nie będzie konkurencyjna wobec cukru uzyskanego z trzciny cukrowej [Artyszak 2010]. To zaś oznacza koniec uprawy buraków cukrowych w Polsce. Z wcześniejszych symulacji wynika,

że przy pełnej liberalizacji handlu cukrem jego produkcja w Unii Europejskiej zmniejszy się do 7,5 mln t rocznie w 2015 roku [Grethe i in. 2008].

Literatura

- Artyszak A. [2006]: Nadwyżka bezpośrednia produkcji buraka cukrowego a reforma rynku cukru. *Roczniki Naukowe SERiA* t. VIII, z. 1, ss. 7-9.
- Artyszak A. [2007a]: Pierwsze efekty reformy rynku cukru w UE i w Polsce. *Zeszyty. Naukowe SGGW Problemy Rolnictwa Światowego* t. XVII, ss. 167-172.
- Artyszak A. [2007b]: Skutki pierwszego roku reformy rynku cukru dla polskich plantatorów. *Roczniki Naukowe SERiA* t. IX, z. 3, 7-9.
- Artyszak A. [2008]: Efekty reformy rynku cukru (na przykładzie wybranego gospodarstwa). *Roczniki Naukowe SERiA* t. X, z. 3, 17-19.
- Artyszak A. [2009]: Opłacalność produkcji buraka cukrowego w pierwszych trzech latach reformy rynku cukru (na przykładzie wybranego gospodarstwa). *Roczniki Naukowe SERiA* t. XI, z. 1, 11-13.
- Artyszak A. [2010]: Zmiany na rynku cukru w Polsce po integracji z UE. *Zeszyty Naukowe SGGW Problemy Rolnictwa Światowego* t. 10 (XXV), z. 1, ss. 5-12.
- Artyszak A. [2012]: Zmiany w produkcji buraka cukrowego w Polsce na tle Unii Europejskiej w I dekadzie XXI wieku. *Roczniki Naukowe SERiA* t. XIV, z. 1: ss. 16-19.
- Artyszak A., Kucińska K [2008]: Zmiany w produkcji cukru i buraka cukrowego w Polsce i w Unii Europejskiej spowodowane reformą rynku cukru. *Zeszyty Naukowe SGGW Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* nr 68, ss. 91-103.
- Budzyńska A. [2011]: Wpływ procesów globalizacyjnych na rynek cukru w Unii Europejskiej. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* nr 166, ss. 81-92.
- CEFS Sugar Statistics 2011. [2011]. CEFS, Bruksela, ss. 27.
- Chudoba Ł. [2005]: Przemysł cukrowniczy. Informacja dla producentów cukru. *Polska wieś w Europie - Przemysł cukrowniczy*. Fundacja Fundusz Współpracy, Biuro Programów Wiejskich, Warszawa, ss. 16.
- Deppermann A., Grethe H., Offermann F. [2010]: Farm level effects of EU policy liberalization: simulations based on an EU-wide Agricultural Sector Model and a Supply Model of the German Agricultural Sector. The 114th EAAE Seminar 'Structural Change in Agriculture', 15-16.04.2010, Berlin, ss. 22.
- Grethe H., Nolte S., Banse M. [2008]: Modeling the effects of EU sugar market liberalization on area allocation, production and trade. The 107th EAAE Seminar 'Modeling of Agricultural and Rural Development Policies'. 29.01- 01.02.2008, Sevilla, ss. 11.
- Klimczuk B. [2007]: Skutki reformy rynku cukru w Europie. [W:] Alternatywne wykorzystanie buraka cukrowego w świetle reformy rynku cukru. A. Artyszak i Z. i Wyszynski Z. (red.). Wyd. Wieś Jutra, Warszawa, ss. 5-10.
- Nolte S., Buysse J., Huylenbroeck van G. [2012]: Modelling the effects of an abolition of the EU sugar quota on internal prices, production and imports. *European Review of Agricultural Economics* nr 39 (1), ss. 75-94.
- Nolte S., Grethe H. [2010]: Developments in the EU and world sugar markets in 2009. *Zuckerindustrie* nr 135 (1), ss. 29-36.
- Pacheco J. [2012]: The CAP and the long-term sustainability of the sugar beet sector in the EU. Abstracts of Papers, 73rd IIRB Congress, 14-15.02.2012, Bruksela, ss. 1-2.
- Pörksen N. [2012]: Sustainability – an integrated part of the beet sugar industry from customer to grower. Abstracts of Papers 73rd IIRB Congress, 14-15.02.2012, Bruksela, ss. 3-4.
- Reinberger O. [2011]: Aktuální stav cukrovarnického a lihovarnického průmyslu v poreformním období. *Listy Cukrovarnické a Reparské* nr 127, 5/6, ss. 159-164.
- Renwick A., Revoredo-Giha C., Philippidis G., Bourne M., Reader M., Lang B. [2012]: Sugar and spice and all things nice? Assessing the impact of the 2006 EU sugar regime reforms. 86th Annual Conference of the Agricultural Economics Society, 16-18.04.2012. University of Warwick, ss. 134706.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 510/2008 z dnia 6 czerwca 2008 r. zmieniające załącznik VI do rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 na rok gospodarczy 2008/2009. [2008]. *Dz. Urz. WE* L 149 z dnia 7.06.2008, ss. 61-62.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 z 20 lutego 2006 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru. [2006a]. *Dz. Urz. WE* L. 58 z dnia 28.02.2006, ss. 1-30.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 319/2006 z 20 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i

- ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników. [2006b]. *Dz. Urz. WE* L. 58 z dnia 28.02.2006 r., ss. 32-40.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 320/2006 z 20 lutego 2006 r. ustanawiające tymczasowy system restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1290/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej. [2006c]. *Dz. Urz. WE* L. 58 z dnia 28.02.2006, ss. 42-50.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/2007 z dnia 9 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru. [2007a]. *Dz. Urz. WE* L 283 z dnia 27.10.2007, ss. 1-7.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1261/2007 z 9 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 320/2006 ustanawiające tymczasowy system restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie. [2007b]. *Dz. Urz. WE* L 283 z dnia 27.10.2007, ss. 8-12.
- Rynek cukru 2011 nr 38. [2011]. IERiGŻ, ARR, MRiRW, Warszawa, ss. 28.
- Schwarz G., Witzke von H., Noleppa S. [2009]: Determinants of international agricultural market prices and the European Union: the roles of energy prices and biofuel production. The International Agricultural Trade Research Consortium (IATRC), Symposium 'Confronting food price inflation: implications for agricultural trade and policies', 22-23.06.2009. Seattle, ss. 30.
- Stan i perspektywy branży cukrowniczej w Polsce. Przyczyny i skutki zmian w reformie unijnego rynku cukru. Pokampanijna konferencja STC. [2008]. Związek Producentów Cukru, Warszawa 22.02.2008, ss. 32.
- Zatrudnialność w przemyśle cukrowniczym. [2010]. European Social Observatory, ss. 183.
- Zbiornicze dane cukrownictwa polskiego w latach 1994-2011. [2012]. Stowarzyszenie Techników Cukrowników. [Tryb dostępu:] <http://www.stc.pl/cukrownictwo2.php?d=3> [Data odczytu: październik 2012].